

Fylkesmannen i Vest-Agder

Miljøvernnavdelingen

Saksbehandler: Hallvard Berget

Deres ref.: 25.6.2013/
Aleksander L. Andersen
Vår ref.: 2013/3369

Vår dato: 17.12.2013

Tlf.: 38 17 62 13

Arkivkode: 461.3

Agder Energi Vannkraft AS
Postboks 603 Lundsiden
4606 Kristiansand S

Agder Energi Vannkraft AS - midlertidig utslippstillatelse for bygging av nye dammer m.m. ved Skjerkevatn i Åseral kommune

Fylkesmannen har innvilget søknad om utslippstillatelse for Agder Energi Vannkraft AS, 4606 Kristiansand, for anleggsdrift i forbindelse med bygging av nye dammer m.m. ved Skjerkevatn i Åseral kommune. Tillatelsen er gitt på nærmere fastsatte vilkår.

Det vises til søknad av 25.6.2013 og øvrige dokumenter i saken.

På bakgrunn av fremlagt dokumentasjon, finner Fylkesmannen å kunne gi følgende tillatelse:

UTSLIPPSTILLATELSE

Med hjemmel i Lov om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) av 13.3.1981 nr. 6, §§ 11 og 16, gir Fylkesmannen i Vest-Agder Agder Energi Vannkraft AS, NO 882 973 972 MVA, tillatelse til virksomhet som kan medføre forurensning i forbindelse med bygging av nye dammer ved Skjerkevatn i Åseral kommune. Søknaden gjelder utslipp i anleggsfasen. Vilkår for tillatelsen er nærmere presisert i vedlegg.

Tekniske anlegg skal utføres i samsvar med søknad.

Det presiseres for øvrig at utbygger har plikt til å begrense forurensning i henhold til § 7, jfr. § 8, i Forurensningsloven. Disse bestemmelsene gjelder bl.a. de forhold som ikke er regulert gjennom denne tillatelse.

I tillegg gjør Fylkesmannen oppmerksom på at selv om visse forurensningsskader i enkelte tilfeller må påregnes som følge av de utslipp tillatelsen gir adgang til, er ikke bedriften dermed fritatt for plikt til å betale erstatning eller vederlag etter granneloven, jf. forurensningsloven § 56.

Utslippstillatelsen kan endres etter § 18 i forurensningsloven dersom Fylkesmannen finner det nødvendig og vilkårene for omgjøring er til stede. Endringer skal være basert på skriftlig saksbehandling og en forsvarlig utredning av saken. Dersom virksomheten ønsker å få endret tillatelsen, må derfor søknad foreligge i god tid før endring ønskes gjennomført.

RAMME FOR UTSLIPP

Beskrivelse av anlegget og forurensningsrisiko

Anlegget omfatter

- Driving av tappetunnel bunntappeløp Skjerkevatn med uttak av ca. 10 000 m³ steinmasser. Steinmassene skal legges i støttefylling i ny dam. Bygging av nødvendig adkomst omfattes av dette prosjektet.
- Knusing av stein i steinbrudd ved Skjerkevatn, jf. kartutkast av 14.6.2013, løpenummer 010.
- Utslipp fra riggområder
Disse omfatter sanitæravløp og oljeholdig avløpsvann. For sanitært avløpsvann må ev. tillatelse innhentes fra Åseral kommune.
- Disponering av rivningsavfall
Slike masser reguleres av Forskrift 2010-03-26 om tekniske krav til byggverk, kapt. 9, §§ 9-6 og 9-7, hhv avfallsplan og kartlegging av farlig avfall og miljøsaneringsbeskrivelse. Åseral kommune er myndighet for slike saker.

Generell oversikt over forurensningskilder som kan ha betydning i anleggsperioden:

- partikkel- og nitrogenforurensning fra sprengstein og massedeponier (avrenning av skarpe partikler kan være skadelig for fisk)
- partikkelforurensning ved omlegging av bekkeløp/ graving ved bekk, tilslamming
- forsuring knyttet til nitratavrenning
- økte nitrogentilførsler i terreng
- spill, søl og uhellsutslipp av olje, drivstoff og lignende
- avløp fra riggområder (verksted, tanking, vasking, sanitæravløp etc.)
- generell anleggsdrift ved behandling av løsmasser.

I følge søker knytter forurensningsrisiko i anleggsfasen seg primært til:

- Tilførsel av partikler og nitrogenforbindelser med sprengsteinmasser.
- Evt. utslipp av anleggsvann fra tunneldriving med partikler, nitrogenforbindelser, oljeholdig avløpsvann og høy pH

Fylkesmannen vurderer forurensningsfaren som størst i anleggsperioden. For driftsperioden er det per i dag ikke aktuelt å stille renskrav, men det forutsettes at permanente massetipper m.m. overvåkes for å hindre utslipp som kan skade resipienten.

FRISTER SOM GJELDER

Utslippstillatelsen er gitt på betingelse av at følgende frister overholdes:

Frist	Tiltak	Henv.pkt.
*Før anleggsstart	Miljøkontrollprogram utarbeidet (både utslippskontroll og resipientkontroll).	A 1 og 3, F 2
*Før anleggsstart	Utarbeidelse av rutiner ved overskridelse av akseptkriterier, samt avbøtende tiltak i tilknytning til dette.	A 2
*Før anleggsstart	Beredskapsplan.	E 1-3
*Før anleggsstart	Vannprøver av resipient (referansenivå).	A 1, A 3
*Avslutning anleggsfasen	Sluttrapport.	F 2
*Løpende	Alle avvik fra tillatelsen som kan ha betydning for ytre miljø skal umiddelbart varsles Fylkesmannen.	F 1-3

Punkter merket med * forutsettes å være tatt inn i virksomhetens internkontrollsystem når anleggsarbeidet starter opp. Miljøkontrollprogrammet skal være styrende for alle forurensende aktiviteter, og må bl.a. omfatte:

- Kontroll-/overvåkingsprogram som fanger opp situasjoner som kan gi overskridelser av fastsatte krav til utslipp og miljøkonsekvenser (f.eks. i tilknytning til sprengstein, massedeponi, gravearbeider i/ved resipient, olje, avløp fra riggområder m.m.).
- Tilsynsrutiner ved tekniske anlegg og målestasjoner.
- Oppfølging av resipienter.
- Dokumentasjon på at utslippene ikke fører til nedgang i forventet diversitet i resipientene mht. fisk og bunndyr.

GRUNNLAGSMATERIALE OG INNSPILL FRA HØRINGSINSTANSER**Grunnlagsmateriale**

Søknaden er grunnlagsmateriale for denne tillatelsen. I tillegg er deler av tidligere tillatelser for anleggsdrift benyttet som grunnlag for å sikre likebehandling.

Kunngjøring og uttalelser til søknad

Søknaden er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn i samsvar med Forurensningsforskriftens kapt. 36. Fylkesmannen har ikke mottatt merknader til søknaden. Tiltakene er også gjort kjent gjennom konsesjonsbehandlingen for selve kraftutbyggingen. Olje- og energidepartementet (OED) har gitt konsesjon 10.12.2013

Gebyr for saksbehandling

I samsvar med Forurensningsforskriften kapt. 39 skal det betales gebyr for saksbehandling av søknader etter forurensningsloven. I dette tilfellet vurderer Fylkesmannen å fastsette gebyret til **kr. 52 300**, jf. Forurensningsforskriften § 39-4, sats 3. Eventuelle merknader til forslaget

om gebyrsats må sendes Fylkesmannen innen 2 uker etter at dette brev er kommet fram til adressaten. Faktura på gebyr ettersendes fra Miljødirektoratet.

BEGRUNNELSE FOR UTSLIPPSTILLATELSEN

Skjerkevattutbyggingen er et betydelig anleggsprosjekt med hensyn på fysisk omfang og risiko for forurensning av vann. Fylkesmannen har derfor funnet det nødvendig å regulere anleggsaktiviteten gjennom tillatelse etter forurensningsloven. Det er lagt vekt på at særskilte tiltak og overvåkning må gjennomføres for å redusere belastningen på resipientene så mye som mulig.

Det er ikke satt krav til begrensning av støy og vibrasjoner ved anleggsdriften. Slike vilkår må ved behov fastsettes av de lokale helsemyndigheter. Videre forutsettes det at sanitæravløp må godkjennes av kommunal forurensningsmyndighet.

Anleggsdriften kan ha betydning for vannkvaliteten i resipienter som omfattes av utbyggingen. De pålagte tiltak som er fastsatt for å motvirke negative følger av denne driften anses imidlertid å være tilstrekkelige.

Naturmangfoldet vil bli noe påvirket av prosjektet i anleggsfasen. Mulige konsekvenser for naturmangfold i driftsfasen er beskrevet i forbindelse med konsesjonsbehandlingen i OED, og kommenteres ikke nærmere her. Dyre- og planteliv vil påvirkes i anleggsfasen. Denne fasen er imidlertid tidsbegrenset, og det er derfor de langsiktige konsekvenser av utbyggingen som må tillegges vekt. Etter Fylkesmannens syn er disse konsekvensene beskrevet på en god måte gjennom OEDs konsesjonsbehandling, jf. departementets vurdering pkt. 5.5. Fylkesmannen ser derfor ikke behov for å kommentere konsekvensene ytterligere.

I henhold til vannforskriften av 15.12.2006 § 12 kan nye fysiske inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om miljøtilstanden svekkes hvis

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter

Denne utbyggingen har en del negative følger for naturmangfoldet, bl.a. gjennom økt reguleringshøyde i vannmagasinene. Inngrepene må imidlertid ses opp mot økt produksjon av fornybar energi. I en slik sammenheng mener Fylkesmannen at anleggsdriftens negative følger overskygges av langsiktig kraftproduksjon på fornybare ressurser. Når det gjelder de langsiktige konsekvenser for miljøtilstanden er disse vurdert av OED gjennom konsesjonsbehandlingen, jf. pkt. 5.8 i konsesjon av 10.12.2013. Fylkesmannen anser at disse konsekvensene er tilstrekkelig belyst gjennom konsesjonsbehandlingen, og ytterligere vurdering anses unødvendig.

Fylkesmannen har skjerpet kravene til maksimumsgrense for utslipp av suspendert stoff (SS) fra 400 mg/l i søknad til 200 mg/l.

Med de planlagte tiltak og fastsatte vilkår finner Fylkesmannen å innvilge utslippstillatelse for anlegget.

Miljøkontrollprogram

Av søknad og tillatelse fremgår hvilke avbøtende og forurensningsbegrensende tiltak som tenkes gjennomført. Flere av tiltakene som skal gjennomføres er utprøvd ved andre tilsvarende anlegg i Norge, og gir normalt god effekt.

Siden det må være et mål at resipientene ikke skal få dårligere økologisk tilstand enn den de har i dag, ønsker Fylkesmannen at det settes krav til miljøkontroll av resipientene. Akseptkriteriene kan endres av Fylkesmannen etter at analyseresultater av resipient før anleggsstart foreligger (referansenivå). Det presiseres at miljøkontrollprogrammet skal være et program både for resipientovervåking og utslippsovervåking i forbindelse med anleggsdriften.

UNDERLAG FOR TILLATELSEN

Følgende lover og forskrifter er særlig relevant for virksomheten:

- lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

TILLATELSER ETTER ANDRE LOVER

Fylkesmannen forutsetter at tillatelser for øvrige konsesjonspliktige forhold foreligger før denne tillatelsen tas i bruk.

ANSVARSFORHOLD

Den som har fått tillatelsen har ansvar for til enhver tid å overholde kravene og vilkårene som er satt i denne tillatelsen. Dette innebærer blant annet at anlegg og utstyr skal drives og vedlikeholdes slik at utslippene minimeres. Den ansvarlige plikter gjennom internkontroll og andre tiltak å sørge for at virksomheten drives slik at ulemper og skadevirkninger begrenses mest mulig. Overtredelse av vilkårene i tillatelsen er straffbart i henhold til forurensningslovens kapt. 10. Tillatelse til utslipp fritar ikke for erstatningsansvar etter de alminnelige erstatningsregler, jf. forurensningsloven § 10, 2.ledd. I medhold av forurensningsloven § 73 kan Fylkesmannen fastsette tvangsmulkt for å sikre at tiltakene gjennomføres som forutsatt i utslippstillatelsen.

KLAGEADGANG

Denne utslippstillatelsen kan i henhold til forurensningsloven § 85, jf. forvaltningsloven § 29, påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker fra meddelelse om vedtaket er kommet fram til vedkommende part. Det må opplyses hvilket vedtak det klages over og hvilke endringer som ønskes. Begrunnet klage skal sendes via Fylkesmannen. For nærmere informasjon om klage m.v. vises det bl.a. til www.lovdatab.no.

Tillatelsen kunngjøres på www.fylkesmannen.no/va.

Med hilsen

Ørnulf Haraldstad e.f.
miljøverndirektør

Thore Egeland
sjefingeniør

Kopi:

Åseral kommune, 4540 Åseral

Åseral kommune, kommunelegen, 4540 Åseral

Vest-Agder fylkeskommune, v/regionalavdelingen, postboks 517 Lund, 4605 Kristiansand.

**VILKÅR FOR UTSLIPPSTILLATELSE AV 17.12.2013
GITT AGDER ENERGI VANNKRAFT AS
ORG.NR. 882 973 972 MVA**

Saksnummer hos Fylkesmannen i Vest-Agder: 2013/3369

A. UTSLIPP TIL VANN

A. 1. Generelt

Akseptkriteriene er i hovedsak fastsatt på grunnlag av grenseverdier for tilsvarende anleggsprosjekter. Kriteriene kan endres av Fylkesmannen etter at analyseresultater av resipient før anleggsstart foreligger (referansenivå).

Utslipp skal så langt det er mulig holdes innenfor grensene for akseptkriterier. Dersom anleggsarbeidene medfører at grenseverdiene for utslipp av olje og suspendert stoff (SS) overskrides 100 % i enkeltmåling skal det settes i verk ytterligere tiltak for å rense utslippsvannet, jf. vilkår A.3. For pH inntreer tiltakspålagt når enkeltmåling viser pH høyere enn 9, jf. vilkår A.3.

Det må dokumenteres at utslippene ikke fører til nedgang i forventet diversitet i resipientene mht. fisk og bunndyr. Dersom en slik endring skjer som følge av utslipp, skal det settes i gang ytterligere tiltak for å rense utslippsvannet.

A. 2. Utslipp i anleggsfasen

Rensing

Fylkesmannen presiserer at det må legges særlig vekt på å etablere løsninger for å unngå forurensningstilførsler, og driftsvannet (drensvann, bore- og spylevann) må derfor renses før utslipp. I følge søknad skal det etableres renseinnretninger for å redusere utslipp. Renseinnretninger må dimensjoneres riktig, og dokumentasjon på dette må forevises på forespørsel.

Alt oljeholdig avløpsvann skal passeres oljeutskiller før videre behandling og utslipp.

Utslipp

Det tillates utslipp av rensed avløpsvann fra anleggsdriften til Skjerkevatn. Utslipp må kunne kontrolleres og må gi minst mulig ulempe.

Fylkesmannen har ikke fastsatt mengdebegrensning for vannutslipp, men presiserer at det må tilstrebes at vannmengden som slippes ut må være så liten som mulig. Vannmengdene som slippes ut i forbindelse med tunneldriften skal registreres.

Avbøtende tiltak/ beredskap

Før anleggsstart skal Fylkesmannen motta en oversikt over planlagte avbøtende tiltak. Det må foreligge en plan for hurtig etablering av reservekapasitet (for eksempel jordvoll med infiltrasjon). Dersom utslipp medfører skadelig tilslamming i resipient må ytterligere tiltak gjennomføres, for eksempel tilsetning av polymer til avrenningsvannet for å felle partikler (for eksempel kitosan).

Sanitæravløp

Løsning og evt. tillatelse for utslipp av sanitæravløp må avklares med Åseral kommune.

A. 3. Miljøkontrollprogram for anleggsfasen

Det skal tas representative prøver av utslipp (ukeblandprøver). Prøvetakingspunkter skal dokumenteres.

Utslipp av avløpsvann fra tunneler skal holdes innenfor følgende maksimalverdier, dog slik at tålegrenser ikke overskrides etter rensing i sedimenteringsbasseng eller annen rensinnretning:

Parameter	Maksimal konsentrasjon/grense (90 percentil)	Tiltaksgrense for enkeltmåling
Olje	50 mg/l	100 mg/l
Suspendert stoff	200 mg SS/l	400 mg SS/l
pH	9	> 9

Olje og oljeholdig slam skal leveres til godkjent mottak for slikt avfall.

Slam fra sedimenteringsbasseng og/eller andre rensinnretninger i forbindelse med tunneldrift m.m. skal disponeres slik at det ikke medfører skadelig avrenning til vassdrag. Fylkesmannen skal underrettes om hvordan dette slammet disponeres.

A.4. Utslipp i driftsfasen

Se vilkår B. Massedeponi.

A. 5. Utslipp fra vei og planeringsarbeider, vegetering

Det skal gjennomføres tiltak for å begrense forurensende avrenning fra veifyllinger og skjæringer. Tildekking av veiskråninger og lignende skal foregå suksessivt. Det er viktig med hurtig vegetering. Det må vurderes om stedegen vegetasjon skal benyttes. Tiltakene som gjennomføres skal være tilstrekkelige for å opprettholde den ønskede vannkvaliteten i resipient.

B. MASSEDEPONI**Anleggsfase**

Fylkesmannen vil presisere at det må legges særlig vekt på å etablere løsninger for å unngå forurensningstilførsler fra massedeponi(er), og vann/avrenning fra slike må derfor renses før utslipp. Vann fra massedeponier må føres til sedimentasjonsbasseng med riktig dimensjonering. Vannet må også gå via oljeutskiller. Dokumentasjon på riktig dimensjonering av sedimenteringsbasseng og oljeutskiller må kunne dokumenteres på forespørsel.

Ved gjentatte overskridelser av akseptkriteriene for suspendert stoff, skal det vurderes om det er nødvendig å tilsette polymer for partikkelfjerning, for eksempel kitosan.

Tiltak for avskjæring av fremmedvann og bortledning av overvann skal gjennomføres før massedeponiet tas i bruk, slik at vannmengden som renner inn i deponiet blir minst mulig.

Det må foreligge en plan for avslutningstiltak for massedeponiet i avslutningsfasen, og innen 1 år etter at anlegget er påbegynt.

Driftsfase

Det forutsettes at permanente massedeponi overvåkes i 5 år etter at anleggsperioden er avsluttet. Prøvene skal analyseres på pH, olje og suspendert stoff (SS). Første prøverunde skal gjennomføres 6 måneder etter avsluttet anleggsperiode. Deretter skal det tas 2 årlige vannprøver nedstrøms permanente deponier. Fylkesmannen avgjør på grunnlag av analyseresultater om rensertiltak skal settes i verk og om overvåkingsperioden skal forlenges.

C. TILBAKEFØRING TIL FØRTILSTAND

Fortrinnsvis skal alle resipienter som påvirkes av anleggsarbeidet føres tilbake til forhold som mest mulig ligner førtilstand etter at anleggsarbeidet er gjennomført. Dersom dette ikke er oppnådd innen rimelig tid etter at anleggsarbeidet er gjennomført, kan det bli aktuelt å kreve gjennomføring av restaureringstiltak.

D. AVFALL

D. 1. Generelle betingelser

Næringsavfall knyttet til anleggsdriften må behandles i samsvar med forurensningslovens § 32, jf. også § 28. Forbruksavfall skal leveres til godkjent avfallsanlegg. Farlig avfall må håndteres i samsvar med avfallsforskriften kapittel 11: Farlig avfall. Virksomheten har ikke tillatelse til å brenne avfall.

E. BEREDSKAP MOT AKUTT FORURENSNING

E. 1. Forebygging av akutte utslipp

Virksomheten plikter å gjennomføre tiltak for å unngå, eventuelt begrense, risikoen for akutte utslipp. Tiltakene skal være basert på en systematisk gjennomgang av virksomheten.

E. 2. Beredskapsplikt

I den utstrekning anlegg og drift representerer en risiko for akutt, ulovlig forurensning, skal virksomheten ha en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage eller stanse slik forurensning. Beredskapsplikten omfatter også utstyr til å fjerne og begrense virkningen av forurensningen.

Virksomhetens beredskap skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt, ulovlig forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe.

Det skal utarbeides en beredskapsplan i forbindelse med anleggsarbeidet. Beredskapsplanen skal forelegges Fylkesmannen.

E. 3. Varslingsplikt

Dersom det likevel oppstår akutt, ulovlig forurensning av betydning eller fare for slik forurensning som følge av virksomheten, skal brannvesenet varsles straks (i henhold til *Forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning av 9.7.1992*). Kommunen og Fylkesmannen skal også varsles.

F. INTERNKONTROLL, MÅLINGER, RAPPORTERINGER

F. 1. Egenkontroll og ansvar

Virksomheten plikter gjennom instruksjer, kontroll og andre tiltak å sørge for at driften av anlegget skjer slik at ulemper og skadevirkninger til enhver tid begrenses mest mulig. I dette ligger blant annet en plikt til så langt som mulig å søke å hindre unormale driftsforhold som forårsaker forhøyede utslipp, og til å redusere eller innstille driften under slike forhold hvis det ellers ville oppstå vesentlige overskridelser av de normale utslipp. Avvik i forhold til utslippstillatelse skal straks meldes til Fylkesmannen.

F. 2. Måling av utslipp og rapportering til Fylkesmannen

Som nevnt under punkt A, skal det utarbeides et miljøkontrollprogram for anleggsfasen. Miljøkontrollprogrammet skal inneholde program for resipientkontroll, samt utslippskontroll i forbindelse med tunnelarbeider m.m.. Dersom analyseresultater i forbindelse med overvåkingen tilsier det, vil Fylkesmannen kunne vurdere endringer av miljøkontrollprogrammet. Når anleggsarbeidet er avsluttet skal det fremlegges en sluttrapport som dokumenterer oppfølging og overholdelse av vilkår i denne tillatelsen. Rapporten må forelegges Fylkesmannen senest **3** måneder etter avslutning av anleggsarbeidet.

F. 3. Internkontroll

I henhold til Internkontrollforskriften, fastsatt 6. desember 1996, plikter bedriften å utarbeide et internkontrollsystem for sin virksomhet for å sikre at blant annet kravene i denne utslippstillatelsen overholdes.

G. ENDRINGER

Endringer i forhold til godkjente planer for tiltak skal sendes Fylkesmannen. Endringer kan ikke foretas før de er akseptert av Fylkesmannen.

